

ئابدۇرازاق گۇرناھ

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار نامبىرى

2021 ـ يىللىق نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتى ساھىبى ئابدۇرازاق گۈرناھ

يازغۇچى ۋە ئاكادېمىك ئابدۇرازاق گۈرناھ 1948 ـ يىلى 12 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى بۇگۈن تانزانىيەگە تەۋە بولغان زانزىبار رايونى (ئەينى چاغدىكى «زانزىبار سۇلتانلىقى»)دا تۇغۇلغان بولۇپ، 1960 ـ يىللاردىكى زانزىبار ئىنقلابى مەزگىلىدە ئەنگلىيەگە كېلىپ ئولتۇراقلاشقان. ھازىرمۇ ئەنگلىيەدە ياشايدۇ.

ئۇ ياشلىق مەزگىلىدە زانزىبار ئىنقلابىغا (1964 ـ يىلى) ۋە شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ يەردە كومموئنىستىك ھاكىمىيەت تىكلەنگەندىن كېيىنكى داۋالغۇشلۇق يىللارغا شاھىت بولغان. تانزانىيەدە ئەرەب نەسىللىك پۇقرالارغا قارىتىلغان بېسىم ۋە زۇلۇم سەۋەبلىك، ۋەتىنىنى تەرك ئېتىشكە مەجبۇر بولغان ۋە 1984 ـ يىلىغىچە تانزانىيەگە قايتالمىغان.

ئۇ ئەنگلىيەگە كەلگەندىن كېيىن، دەسلەپتە «كەنتېربېرىي خرىستىيان چېركاۋى ئۇنىۋېرسىتېتى»دا (Canterbury Christ Church University) ئوقۇغان. كېيىن «كېنت ئۇنىۋېرسىتېتى»دا دوكتورلۇقتا ئوقۇپ، 1982 ـ يىلى «غەربىي ئافرىقا رومانلىرىنى تەنقىدلەشتىكى ئۆلچەم» ناملىق ئىلمىي ماقالىسى بىلەن دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئالغان.

ئۇ 1980 ـ يىلىدىن 1982 ـ يىلىغىچە، نىگېرىيەنىڭ كانو شتاتىدىكى «بايېرو ئۇنىۋېرسىتېتى»دا (Bayero University) دەرس بەرگەن. ئاندىن كېنت ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئېنگلىز تىلى ۋە مۇستەملىكىدىن كېيىنكى ئەدەبىيات پەنلىرىنىڭ پروفېسسورى بولغان ۋە 2017 ـ يىلى پېنسىيەگە چىققانغا قەدەر مۇشۇ ئۇنىۋېرسىتېتتا خىزمەت قىلغان. ئۇ ھازىرمۇ مەزكۇر ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ ئېنگلىز تىلى ۋە مۇستەملىكىدىن كېيىنكى ئەدەبىيات پەنلىرىنىڭ پەخرىي پروفېسسورىدۇر.

ئابدۇرازاق گۈرناھ ئۆزىنىڭ ئاكادېمىك ساھەدىكى خىزمەتلىرىدىن باشقا، ئۆز نۆۋىتىدە يازغۇچى ۋە رومانچىدۇر. ئۇنىڭ نۇرغۇن ھېكايىلىرى، نەسرلىرى ۋە ئون پارچە رومانى بار.

گەرچە ئۇنىڭ ئانا تىلى كسۋاھىلى تىلى بولسىمۇ، ئەمما ئەسەرلىرىنى ئىنگلىز تىلىدا يازىدۇ. ئەمما، ئۇ ئۆز بارلىق ئەسەرلىرىگە كسۋاھىلچە، ئەرەبچە ۋە گېرمانچىنى ئازدۇر ـ كۆپتۇر سۆزدۇرۇۋەتكەن. نەشرىياتچىلار، ئۇنىڭ كىتابىدىكى «كسۋاھىلچە ۋە ئەرەبچە پايدىلانما ۋە ئىبارىلەرنى يانتۇ خەت ھالىتىدە يېزىشقا ياكى ئىنگلىزچىلەشتۇرۇشكە مايىل» بولغاچقا، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ئادەتىنى داۋاملاشتۇرۇش ئۈچۈن نەشرىياتچىلار بىلەن «كۆرىشىش»كە مەجبۇر بولغانلىقىنى ئېيتقان؛ شۇنداقلا ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا نەشرىيات ساھەسىدىكىلەرنىڭ «يات تىل»دىكى ئاتالغۇ ۋە ئىبارىلەرنى يانتۇ خەت ھالىتىدە كۆرسىتىش ياكى سۆزلۈك جەدۋىلىگە كىرگۈزۈش ئارقىلىق «ياتلارنى تېخىمۇ يات كۆرسىتىش»كە ئۇرۇنغانلىقىنى تەنقىد قىلغاندى.

ئابدۇرازاق گۈرناھ يىگىرمە نەچچە ياشلىرىدا ۋەتىنىگە بولغان سېغىنىشى سەۋەبلىك يېزىقچىلىققا كىرىشكەن. ئەڭ دەسلەپتە، ئۇ ئۆزىنىڭ ئوي ـ پىكىرلىرىنى كۈندىلىك خاتىرىسىگە يېزىشقا باشلىغان، كېيىن بۇ

ۋەتەن ھەققىدىكى تېخىمۇ ئۇزۇن تەپەككۇرغا تۈرتكە بولغان. ئۇ ئاخىردا باشقىلار توغرىسىدا توقۇلما ھېكايىلەرنى يېزىشقا باشلىغان. بۇ ئۇنىڭدا يېزىقچىلىقنى ئۆزىنىڭ مۇساپىرلىق، چەتئەلدە ياشاش ۋە سەرسانلىق ھېسسىياتىنى چۈشىنىش ۋە خاتىرىلەش قورالى سۈپىتىدە ئىشلىتىش ئادىتىنى شەكىللەندۈرگەن. شۇنداقلا، دەسلەپكى بۇ ھېكايىلەرنىڭ تۈرتكىسىدە، 1987 - يىلى ئۇنىڭ تۇنجى رومانى ـــ «ئايرىلىش خاتىرىسى» (Memory of Departure) ۋۇجۇدقا چىققان. مەزكۇر تۇنجى كىتابىي ئۇنىڭ كېيىنكى رومان، ھېكايە ۋە ئوبزورلىرىدا «مۇستەملىكىچىلىك، ئۇرۇش ۋە سەرسانلىقنىڭ ساقايماس جاراھەتلىرى» تېمىلىرىنى داۋاملاشتۇرۇشىغا ئاساس سالغان.

ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنىڭ كۆپىنچىسى شەرقىي ئافرىقانىڭ دېڭىز بويى رايونلىرىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلغان بولۇپ، باش پېرسوناژلارنىڭ ھەممىسى (پەقەت بىرى مۇستەسنا) زانزىبارلىق تۇغۇلغان. گەرچە ئابدۇرازاق 18 يېشىدا تانزانىيەدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، ئۇ يەرگە قايتىپ ئۇزۇن مۇددەت ياشاپ باقمىغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ئېيتىشچە، ئۇ «ئۆزىنىڭ ھېكايىسىدە قەستەن باشقا يەرنى يازماقچى بولغان چاغلاردىمۇ، يەنىلا ئۆز يۇرتى كاللىسىغا كېلىۋالغان».

ئۇ «ئۆزىنىڭ مۇستەملىكىچىلىكىنىڭ تەسىرى ئاستىدىكى، شۇنداقلا كۆلتۇرلەر ۋە قىتئەلەر ئارىسىدىكى مۇساپىرچىلىق تەقدىرى ئالدىدىكى مۇرەسسەسىز، ھېسداشلىققا تولغان تېرەن پىكىرلىرى» سەۋەبلىك 2021 - يىللىق نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا نائىل بولغان. ئۇ 1986 - يىلىدىكى ۋول سوينكادىن (Wole Soyinka) كېيىن نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن تۇنجى قارا تەنلىك ئافرىقا يازغۇچىسىدۇر.

ئابدۇرازاق گۇرناھنىڭ بەزى ئەسەرلىرى:

رومانلىرى:

«ئايرىلىش خاتىرىسى» (Memory of Departure)، 1987 - يىلى.

«ھاجىلىق سەپىرى» (Pilgrims Way)، 1988 - يىلى.

«دوتى» (Dottie)، 1990 - يىلى.

«جەننەت» (Paradise)، 1994 - يىلى.

«كىشىنى ھەۋەسلەندۈرىدىغان جىمجىتلىق» (Admiring Silence)، 1996 - يىلى.

«دېڭىز بويىدا» (By the Sea)، 2001 - يىلى.

«تەرك ئېتىش» (Desertion)، 2005 - يىلى.

«ئاخىرقى سوۋغات» (The Last Gift)، 2011 - يىلى.

«شېغىل يۈرەك» (Gravel Heart)، 2017 - يىلى.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار نامبىرى

«ئاخىرەت» (Afterlives)، 2020 ـ يىلى.

ھېكايىلىرى:

«قەپەز» (Cages)، 1984 ـ يىلى؛ «ئافرىقا ھېكايىلىرى توپلىمى»غا كىرگۈزۈلگەن.

«بوسسي» (Bossy)، 1994 ـ يىلى؛ بۇمۇ «ئافرىقا ھېكايىلىرى توپلىمى»غا كىرگۈزۈلگەن.

«شاھزادىنىڭ سۈرىتى» (The Photograph of the Prince)، 2012 ـ يىلى.

«ئافرىقىدىكى دېھقانچىلىق مەيدانىغا تايىنىپ ياشىغان ئاپام» (My Mother Lived on a Farm in Africa)، 2006 ـ يىلى.

«كەلگۈندىنىڭ ھېكايىسى» (The Arriver's Tale)، 2016 ـ يىلى.

«دۆلەتسىز ئىنسانىنىڭ ھېكايىسى» (The Stateless Person’s Tale)، 2019 ـ يىلى.

ئەسەرلىرىدىن ئۈزۈندىلەر:

«گاھىدا مەن خەرىتىگە سۆزلەپ قويىمەن، بەزىدە ئۇلارمۇ ماڭا جاۋاب قايتۇرىدۇ. بۇ ئاڭلانغىنىدەك ئۇنچىۋالا غەلىتە ئىش ئەمەس. خەرىتە بارلىققا كېلىشتىن ئىلگىرى، دۇنيا چەكسىز ئىدى. خەرىتە دۇنياغا شەكىل بېرىپ، ئۇنى تېررىتورىيەگە، يەنى ئىسراپ ۋە تالان ـ تاراج قىلغىلىلا ئەمەس، بەلكى ئىگە بولغىلى بولىدىغان نەرسىگە ئايلاندۇردى» ـــ «دېڭىز بويىدا».

«ئەدەبىياتنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار؟ مېنىڭچە بۇ سوئالنى سورىغان كىشى بەربىر مېنىڭ جاۋابىمغا قايىل بولمايدۇ» ـــ «شېغىل يۈرەك».

«گاھىدا مەن ئۆرۈلۈپ چۈشەي دېگەن ئۆيدىكى ۋەيرانچىلىق ۋە قالايمىقانچىلىق ئىچىدە ياشاشنى ئۆزۈمنىڭ تەقدىرىدەك ھېس قىلىپ قالىمەن» ـــ «دېڭىز بويىدا»

ئۆتكۈر ئالماس تەييارلىغان

پايدىلىنىلغان مەنبەلەر:

/https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2021/summary

https://en.wikipedia.org/wiki/Abdulrazak_Gurnah

https://www.goodreads.com/author/quotes/44089.Abdulrazak_Gurnah